

Προσεγγίσεις στην Τοπική Εκπαιδευτική Ιστορία: Σχολεία και εκπαιδευτικοί της Θεσσαλονίκης

Ενότητα 5^η: Η Τοπική Ιστορία στην ελληνική εκπαίδευση

Βασίλης Α. Φούκας

Τμήμα: Φιλοσοφίας-Παιδαγωγικής

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Μάθημα 5: Η Τοπική Ιστορία στην ελληνική εκπαίδευση

Βασίλης Α. Φούκας
Λέκτορας Α.Π.Θ.

Μ. Παπαμαύρος (1932) (1/2)

- «...Με τι τρόπο τώρα πρέπει να γίνεται η διδασκαλία της Ιστορίας ώστε να φέρνη το μαθητή σε τέτοια ψυχική κατάσταση όπως την περιγράψαμε παραπάνω, να τον ωθεί σε δράση, ...Τον βάζει να διαβάζη διάφορα βιβλία ιστορικά έξω από το εγχειρίδιο της Ιστορίας. Τον βάζει να παρατηρή το γεωγραφικό χάρτη και να εξηγή διάφορες ιστορικές εικόνες. Τον βάζει να διαβάζη ιστορικά ποιήματα, σχετικά με το ζήτημα, που εξετάζεται, να παρατηρή ιστορικά μνημεία. Να επισκέπτεται μουσεία και ιστορικά τοπία. ...Όλα τα παραπάνω μέσα μπορούν να χρησιμοποιηθούν τόσο στο Δημοτικό σχολείο όσο και στη Μέση Παιδεία...

Μ. Παπαμαύρος (1932) (2/2)

- ...Ιδιαίτερα όμως στα σχολεία της Μέσης Παιδείας πρέπει η διδασκαλία της Ιστορίας να χρησιμοποιή τις πηγές σε κάθε ιστορική ενότητα... το σύστημα της διδασκαλίας με πηγές δε μπορεί να εφαρμοσθή στο Δημοτικό σχολείο για το λόγο ότι οι περισσότερες πηγές είναι γραμμένες σε γλώσσα, που δεν την καταλαβαίνουν τα παιδιά. Υπάρχουν βέβαια θέματα ιστορικά, που θα μπορούσαν και στο Δημοτικό σχολείο να ερευνηθούν από τις πηγές. Τέτοια θέματα είναι προπάντων κείνα που αναφέρονται στη νεώτερη Ιστορία της Ελλάδας, στους χρόνους της Τουρκοκρατίας και της Ελληνικής επανάστασης. Εκεί οι πηγές είναι προσιτές στους μαθητές της έκτης τάξης όπου διδάσκεται το μέρος αυτό της Ιστορίας: Δημοτικά τραγούδια, αρχεία διαφόρων Κοινοτήτων, παραδόσεις

Αλ. Δελμούζος (1947) (1/2)

- «...Βάση στο πρόγραμμα κάθε σχολείου είναι η πατριδογνωσία· στενότερη στο δημοτικό, πλατύτερη και βαθύτερη στη μέση παιδεία. Αυτή θα δώσει το υλικό και το όργανο της διδασκαλίας. Τα παιδιά θα μάθουν και θα δουλέψουν τη γλώσσα τους και άλλα στοιχεία του πολιτισμού τους, όπως και στοιχεία από το φυσικό κόσμο. Αυτά θα τους δώσουν τις πρώτες άμεσες, τις βασικές εποπτείες και έννοιες, και μ' αυτά θα δουλευτή το μυαλό και η ψυχή τους. Από την πατρίδα τους θα απλωθούν στο δημοτικό προς τα έξω τόσο μόνο, όσο χρειάζεται για να κατατοπιστούν καλύτερα στη σύγχρονη ζωή και στις ανάγκες της. Στο γυμνάσιο πάλι από την ίδια βάση, που θα τη δουλέψουν τα παιδιά βαθύτερα και πλατύτερα, θ' απλωθούν πιο πολύ και προς τα έξω, σε ξένους σύγχρονους πολιτισμούς, και προς τα περασμένα, δικά μας και ξένα. Μα κι εκεί τέρμα θάναη η αφετηρία τους, δηλαδή ο τόπος που ζουν και οι ανάγκες του. Στέκονται όμως τα δικά μας σχολεία σε τέτοια βάση;...

Αλ. Δελμούζος (1947) (2/2)

- ...Όχι φαινομενικά, παρά πραγματικά, ουσιαστικά; Δυστυχώς στο ερώτημα αυτό πρέπει ν' απαντήσωμε πιο πολύ αρνητικά παρά θετικά. Γιατί δεν είναι μόνο που μας λείπει γενικά η πολύμερη μελέτη του τόπου μας και του πολιτισμού μας, αλλά και απ' αυτά που έχουμε πολλά ή δεν τα ξέρει το σχολείο ή συχνά δεν τα μεταχειρίζεται στη δουλειά του. Ας πάρωμε το δημοτικό μας σχολείο εδώ στη Θεσσαλονίκη. Τη βάση στο πρόγραμμά του θα τη δώση η πατριδογνωσία της Θεσσαλονίκης, έπειτα της Μακεδονίας και της Ελλάδας. Τα παιδιά πρέπει να γνωρίσουν το έδαφος της Θεσσαλονίκης, της Μακεδονίας κ.τ.λ., τους κάμπους και τα βουνά της, τα ορυκτά, τα φυτά, τα ζώα και το κλίμα της. Έπειτα την κοινωνία και τη σύστασή της, την οικονομική ζωή των μερών αυτών, το εμπόριο, τη βιομηχανία και τη βιοτεχνία τους· ακόμα την ιστορία τους· ιστορία π.χ. της Θεσσαλονίκης σύγχρονη και περασμένη, ιστορία γενική και ιστορία ειδική, από διάφορες δηλαδή εκδηλώσεις της ζωής και του πολιτισμού της. Τέλος, λαογραφικές παραδόσεις, λαϊκή ποίηση και τέχνη...»

Τοπική Ιστορία & νέα σχολικά βιβλία

Το σχολικό έτος 1987-88 παράλληλα με την υιοθέτηση της Τοπικής Ιστορίας και την ένταξή της στα Αναλυτικά Προγράμματα των σχολείων της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης καθιερώθηκαν τα νέα σχολικά βιβλία για το μάθημα της Ιστορίας στις τέσσερις πρώτες τάξεις του Δημοτικού Σχολείου.

Η Τοπική Ιστορία ως αντικείμενο διδασκαλίας (1/3)

- Η Τοπική Ιστορία ως αντικείμενο διδασκαλίας απασχόλησε, έτσι, για πρώτη φορά το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 1989-1990.
- Το πρώτο επίσημο χαρακτήρα βήμα για την ένταξη της Τοπικής Ιστορίας στο μάθημα της Γενικής Ιστορίας χρονολογείται το 1989 με τη συγκρότηση Ομάδας Μελέτης της Τοπικής Ιστορίας (ΦΕΚ Γ2/734/16-2-1989).

Η Τοπική Ιστορία ως αντικείμενο διδασκαλίας (2/3)

- Η Ομάδα υπέβαλε σχετικό Υπόμνημα και σχέδιο Εγκυκλίου, το οποίο προωθήθηκε από το Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων στα σχολεία ως κείμενο-οδηγός.
- Πρόκειται για τις Εγκυκλίους Γ2/299/29-1-1990 και Γ2/563/15-2-1990, με τις οποίες προβλέπεται η πειραματική εφαρμογή της έρευνας της Τοπικής Ιστορίας στη Β΄ Γυμνασίου και Α΄ Λυκείου και η διάθεση δύο ωρών από το μάθημα της Ιστορίας, προκειμένου να ενημερωθούν οι μαθητές/τριες, να σχεδιαστεί η οργάνωση της μελέτης, να ανατεθούν εργασίες κατά ομάδες και, επιπλέον, δύο ώρες στο τέλος της σχολικής χρονιάς για να παρουσιαστούν οι εργασίες των μαθητών/τριών, οι οποίες τελικά θα σταλούν στους οικείους σχολικούς συμβούλους των Φιλολόγων και στις τοπικές βιβλιοθήκες.

Η Τοπική Ιστορία ως αντικείμενο διδασκαλίας (3/3)

- Το ζήτημα επανέρχεται στο προσκήνιο το 1995 με την Υπουργική Απόφαση Φ36/723/Γ1/835/20.6.1995, με την οποία συγκροτούνται δύο ομάδες εργασίας για την εκπόνηση Αναλυτικών Προγραμμάτων και Διδακτικού Υλικού σχετικά με τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας των περιοχών Θεσσαλονίκης και Κρήτης σε ορισμένα Δημοτικά Σχολεία των δύο πόλεων.

Εγκύκλιος 17881/Γ2/19-2-2002

- Με την Εγκύκλιο 17881/Γ2/19-2-2002 ορίζεται για τη σχολική χρονιά 2001-2002 η διάθεση πέντε έως δέκα ωρών στη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στο πλαίσιο του μαθήματος της Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας της Γ΄ Γυμνασίου.
- Την ίδια σχολική χρονιά, μάλιστα, διανέμεται στους διδάσκοντες και στις διδάσκουσες το εγχειρίδιο Η τοπική ιστορία ως πεδίο σπουδής στο πλαίσιο της σχολικής παιδείας.
- Το βοήθημα αυτό συνέταξαν για το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο οι Γ. Λεοντσίνης (καθηγητής του Π.Τ.Δ.Ε. Αθηνών) και Μ. Ρεπούση (καθηγήτρια Π.Τ.Δ.Ε. Θεσσαλονίκης).

Αύξηση ωρών διδασκαλίας του μαθήματος της Τοπικής Ιστορίας

- Από το σχολικό έτος 2002-2003 αυξάνονται οι προτεινόμενες διδακτικές ώρες διδασκαλίας της Τοπικής Ιστορίας σε δέκα.
- Για την επίτευξη των στόχων θεωρείται σκόπιμο οι διδάσκοντες/ διδάσκουσες να προσεγγίσουν καταρχήν θεωρητικά το γνωστικό αντικείμενο, ώστε να διαγράψουν το πλαίσιο της διδασκαλίας του, και στη συνέχεια να προχωρήσουν στην πρακτική εφαρμογή επιλέγοντας θέματα, τα οποία έχουν άμεση σχέση με τη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή στην οποία ανήκει το σχολείο.
- Τη χρονιά αυτή, σύμφωνα με έρευνα που πραγματοποιήθηκε, στα 24 από τα 29 Γυμνάσια στην περιοχή του κέντρου της Θεσσαλονίκης υλοποιήθηκαν σχέδια εργασίας στην Τοπική Ιστορία, ενώ οι 38 από τους 50 εκπαιδευτικούς-υπεύθυνους για τη διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας που εργάζονταν σε αυτά μερίμνησαν για το σχεδιασμό και την εκπόνησή τους.

Δ.Ε.Π.Π.Σ. και Τοπική Ιστορία

- Το 2006 το Υπουργείο Παιδείας προωθεί το βιβλίο Τοπική Ιστορία των Σ. Ασωνίτη και Θ. Παππά για τους/ τις εκπαιδευτικούς της Γ΄ Γυμνασίου, το οποίο περιέχει χρήσιμες μεθοδολογικές και βιβλιογραφικές πληροφορίες, αλλά και στοιχεία που προσιδιάζουν στην περιοχή, όπου υπηρετεί ο εκπαιδευτικός, ώστε να διευκολύνεται στον προγραμματισμό σχεδίων εργασίας.
- Σύμφωνα με το «Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών Ιστορίας» (Δ.Ε.Π.Π.Σ.) προβλεπόταν η ενασχόληση των μαθητών/τριών με θέματα Τοπικής Ιστορίας και γενικό σκοπό:

«Να συνειδητοποιήσουν τις επιρροές που ασκεί η ανθρώπινη δραστηριότητα στο περιβάλλον και να εκτιμήσουν την αξία και την ποιότητα του τοπικού φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος. Να αναπτύξουν κριτική στάση και ερευνητική διάθεση για ζητήματα της τοπικής κοινωνίας».

Το Α.Π.Σ. του Δημοτικού Σχολείου

- Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Δημοτικού Σχολείου προβλεπόταν αρχικά πέντε ώρες διδασκαλίας σε καθεμιά από τις ανώτερες τάξεις (Δ΄, Ε΄, Στ΄).
- Ως στόχος για τις τρεις τάξεις ορίζεται:
- «Να γνωρίσουν [οι μαθητές και οι μαθήτριες] την ιστορία του τόπου τους, να την εκτιμήσουν και να την εντάξουν στη Γενική Ιστορία. Να έρθουν σε επαφή με ιστορικά στοιχεία, ερευνήσιμα και προσιτά. Να εθιστούν στην παρατήρηση και στην έρευνα συγκεκριμένων ιστορικών χώρων. Να ασκηθούν στη διαθεματική προσέγγιση θεμάτων της Τοπικής Ιστορίας. Να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με προβλήματα της τοπικής κοινωνίας».

Μέθοδος

- Καθορίζεται επίσης η μέθοδος προσέγγισης ως εξής:
- «Η Τοπική Ιστορία πρέπει να προσεγγίζεται διαθεματικά και με τη μέθοδο project, όπου εμπλέκονται σχεδόν όλα τα γνωστικά αντικείμενα. Οι μαθητές/τριες πραγματοποιούν επισκέψεις, παρατηρούν, καταγράφουν, φωτογραφίζουν, αναπαριστούν εικαστικά, περιγράφουν γραπτά ή προφορικά και επεξεργάζονται κάθε θέμα πολύπλευρα»

Οδηγίες για την Τοπική Ιστορία

- Ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι οδηγίες που δίνονταν στους διδάσκοντες και στις διδάσκουσες σύμφωνα με τις οποίες
- «Με τον όρο ‘Τοπική Ιστορία’ εννοούμε τη συνολική (κοινωνική, πολιτισμική, οικονομική και πολιτική) Ιστορία ενός συγκεκριμένου τόπου σε συσχετισμό με την Ιστορία του ευρύτερου γεωγραφικού χώρου στον οποίο βρίσκεται, αλλά και σε σχέση με την εθνική και παγκόσμια Ιστορία, όσο αυτό είναι εφικτό. Η Τοπική Ιστορία δεν πρέπει να παραμένει μόνο αντικείμενο επιστημονικής έρευνας, αλλά μπορεί να διδάσκεται και στο σχολείο....»

Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση

- Στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση, επομένως, η ενασχόληση με την Τοπική Ιστορία αποτελεί συνήθως μικρή σε εύρος και βάθος μελέτη, λόγω της ηλικίας των μαθητών/ τριών, και συνήθως είναι συμπληρωματική στην κοινωνική μελέτη του τόπου τους. Σκοπός της είναι να δειχθούν οι αλλαγές που μπορεί να υποστεί ένας οικισμός στο χρόνο, με παράδειγμα το δικό τους, και λειτουργεί συμπληρωματικά στην κατανόηση φαινομένων, περιόδων και γεγονότων της Γενικής Ιστορίας.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (1/2)

- Στο Αναλυτικό Πρόγραμμα του Γυμνασίου προβλέπεται η διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας για δέκα ώρες στην Γ' τάξη, από τις οποίες οι δύο αφιερώνονται στη «θεωρητική προσέγγιση» και οι υπόλοιπες οκτώ στην «πρακτική εφαρμογή».
- Στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση σειρές μαθημάτων στην Τοπική Ιστορία συνιστούν ουσιαστικότερη ενασχόληση με το αντικείμενο.

Περιλαμβάνουν:

- την ενασχόληση με αρχειακό υλικό που συγκεντρώνεται από τους μαθητές και τις μαθήτριες ή δίνεται από τους/τις εκπαιδευτικούς στην τάξη,
- την ενασχόληση με έρευνα έξω από το χώρο της τάξης,
- την εξαγωγή και ανακοίνωση στην τάξη των συμπερασμάτων.

Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (2/2)

- Στην περίπτωση αυτή η Τοπική Ιστορία παραπέμπει σε μεθόδους έρευνας και αναζήτηση αρχειακών πηγών.
- Τα τελευταία χρόνια η Τοπική Ιστορία στη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση συνδέθηκε, κυρίως, με τις Περιβαλλοντικές Σπουδές.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (1/2)

- Από τις αρχές της δεκαετίας του 1990 η έρευνα για την Τοπική Ιστορία και, συνεκδοχικά, την Τοπική Εκπαιδευτική Ιστορία στο Πανεπιστήμιο ενισχύθηκε από επιδοτούμενα ερευνητικά προγράμματα, τα οποία συνέβαλαν στη διερεύνηση σε βάθος κοινωνικο-οικονομικών αλλαγών σε έναν συγκεκριμένο τόπο, αλλά και στη συσχέτιση του 'τοπικού' στοιχείου με την πορεία του κράτους.

Τριτοβάθμια Εκπαίδευση (2/2)

- Η διδασκαλία της Τοπικής Ιστορίας στην Ανώτατη Εκπαίδευση και ιδιαίτερα σε Τμήματα καθηγητικών Σχολών, συνίσταται για μεθοδολογικούς, κυρίως, λόγους.
- Υποστηρίζεται ότι με τη μελέτη της Τοπικής Ιστορίας μπορούν να απαντηθούν ή να βελτιωθούν οι ακόλουθες ικανότητες των υποψηφίων εκπαιδευτικών:
 - α. σχεδιασμός μιας εργασίας με ρεαλιστικούς περιορισμούς,
 - β. συγγραφή εργασίας,
 - γ. αξιολόγηση ιστορικού υλικού (ανάπτυξη κριτικής και ιστορικής σκέψης),
 - δ. εξοικείωση με τη χρήση βιβλιοθηκών και αρχείων,
 - ε. διερεύνηση φαινομένων μακράς χρονικής διάρκειας σε έναν περιορισμένο σε έκταση χώρο και η αντιμετώπιση σε βάθος της Ιστορίας καθώς περιορίζεται το πλάτος του χώρου.

Επιλογικά/ Συγκεφαλαιωτικά (1/2)

- Οι σημαντικότεροι από τους παράγοντες αυτούς είναι:
- Οι νέες τάσεις στην Ιστοριογραφία.
- Η ολοένα αυξανόμενη επίδραση των κοινωνιολογικών ερευνών στη θεματολογία και στη μεθοδολογία αναφορικά με την προσέγγιση ιστορικών θεμάτων.
- Η ενασχόληση με θέματα Τοπικής Εκπαιδευτικής Ιστορίας πολλών εκπαιδευτικών που διαθέτουν αξιόλογη επιστημονική κατάρτιση στον τομέα αυτό.

Επιλογικά/ Συγκεφαλαιωτικά (2/2)

- Η ανάπτυξη της Τοπικής Ιστορίας και η αυξανόμενη αποδοχή της στον ακαδημαϊκό χώρο είχε ως αποτέλεσμα την εισαγωγή της και στα Αναλυτικά Προγράμματα της Στοιχειώδους και Μέσης Εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Το γεγονός αυτό αποτελεί ένα μέτρο που συμβάλλει στην:

- Ανανέωση των αντιλήψεων για το σχολείο.
- Αναδιάρθρωση της σχολικής δομής.
- Ενίσχυση της συμμετοχικής μάθησης.
- Προώθηση του συνεργατικού πνεύματος.
- Διεύρυνση των σχέσεων σχολείου-κοινωνίας.
- Τόνωση του ενδιαφέροντος για τη μελέτη της Γενικής Ιστορίας.

Τέλος Μαθήματος

Επεξεργασία: <Μενέλαος Χ. Τζιφόπουλος>
Θεσσαλονίκη, <Εαρινό εξάμηνο 2013-2014>

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

